

הצורך בתפילה

פתיח דבר:

יש החיים מתוך תחושה כי התפילה משמשת כאמצעי להשיג צרכים שונים ברוחניות ובגשמיות, אמנם מחשבה זו בטעות יסודה, כי תפילה היא "צורך" בעצמה! ומהו הצורך שבה? הדבר יתבאר בעזרת "ת במאמר שלפנינו.

מדוע בדורנו התפילות נאמרות בשקט?

הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל אמר בזה דברים נוקבים:

ידוע כי בימי קדם בעת תפילת ימים נוראים היו נשמעים מפי המתפללים קולות, בכיות וצעקות - נורא ואיום! ומה זאת שבדורנו אנו התפילות נאמרות בהשקט ובבטחה כרגיל, וכי כיום יש לנו את כל צרכינו?

אלא יש להמשיל על כך משל: זאב חדר למכלאת הצאן ותפס כבשה אחת ואחז בה בכל כוחו. הנה, אם הוא תפס ומשך אותה ברגליה הרי היא צווחת ומתאנחת בקול גדול. אבל אם אנו רואים שהיא שותקת, סימן מובהק הוא ששיניו נעוצות בצווארה - מקום שהנשמה תלויה בו - וגרונה ניחר...

כן הדבר בענייננו, בימי קדם מדרגתם של ישראל היתה מרוממת, אפילו אם נכשלו ונתפסו בידי היצר הרע, היה זה רק בידיים או ברגליים... ועל כן זעקו ורעשו אמות הסיפים של בית המדרש בתפילה ותחנונים. מה שאין כן עתה! ה' ירחם עלינו!

כח תפילה דיליה

כלומר, פעם ידעו והכירו שיש צורך להתפלל, כי ישנם צרכים והדרך היחידה להיוושע היא באמצעות התפילה והזעקה, ועל כל דבר הנצרך היו מתפללים, אמנם היום בעוונותינו הרבים, רוב בני האדם כאשר הם צריכים דבר מה, במקום לפנות ישר לבורא עולם - הכל יכול ולהתפלל עליו, הם מחפשים דרכים שונות ומשונות אשר לא יועילו ולא יצילו.

"תתפללו!"

כמובן שגם כיום גדולי ישראל ואנשי אמת יודעים גם יודעים זאת. הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א נוהג להורות לאלו הבאים להתברך מפיו בנוגע לצרה או בעיה מסויימת המתרגשת על פניהם, ושאלתם בפייהם: "מה עלי לעשות?" או "מה לקבל על עצמי כדי להעביר את רוע הגזירה?" בדרך כלל עונה רבינו שליט"א: "תתפללו".

עשרות פעמים מדי יום ניתן לשמוע תשובה זו יוצאת מפיו הקדוש, לסוגים רבים של בקשות ושאלות - על כולן התשובה היא אחת - תתפללו! כאשר באות משלחות מכל קצוות תבל לרבינו שליט"א, ונפשים בשאלתם, במה עלינו להתחזק? משיב להם רבינו שליט"א - תתפללו! בתקופת ההכנות לקיום כנסי התעוררות לנשים ובנות, והמארגנים באים לשאול את רבינו שליט"א על איזו נקודה לעורר? במה להתחזק? משיב להם: "שיתחזקו בתפילה"! וכן כאשר מקרי אסונות ל"ע פוקדים עיר או משפחה מסויימת, ובאים לרבינו שליט"א בשאלה: מה רוצה הקב"ה מאתנו? תשובת רבינו שליט"א היא - "תתפללו!"

התפילה - אומנות של כלל ישראל!

המשיג רבי נתן ווכאטפויגל זצ"ל היה מעורר לאורם של דברי חז"ל (ילקוט שמעוני שמות יד, רלא) על הפסוק: "ויצעקו בני ישראל אל ה'" - בשעת קריעת ים סוף, ודרשו חז"ל: "תפסו להם אומנות אבותם!" מבואר אם כן שהתפילה היא אומנותם של כלל ישראל! אדם שיש לו חנות וכל פרנסתו תלויה בחנותו, הוא יודע כי עליו לשמור

על אומנותו! אדם המזלזל באומנותו, והוא נוהג בהפקרות בכך שהוא סוגר את חנותו שלא לצורך, יהפוך מהר מאוד לפושט רגל! עלינו לשמור על אומנותנו שהיא התפילה, ויש לדעת שהכל תלוי בתפילה ואך ורק על ידה נוכל להצליח בכל העניינים. עתה נציין כמה ממעלות התפילה, ועל ידן יפתח לנו צוהר להבין גם הצורך המובהק שיש בעצם מעשה התפילה.

באמצעות התפילה אדם מתעלה ומתרומם ממדרגתו!

ראשית כל עלינו לדעת כי כל המתפלל עם כוונת הלב הרי הוא מתעלה ומשתנה ממדרגתו לדרגה אחרת לגמרי, וממילא הוא נהפך לאיש אחר לגמרי ובזה הוא ניצל מכל מיני גזירות רעות.

הגאון רבי יוסף אלבו זצ"ל בספר העיקרים (מאמר ד' פרק יח) מביא את השאלה הידועה בענין התפילה: "אם כבר נגזר לאדם משהו אזי אין צורך בתפילה, ואם לא נגזר משהו לאדם איך תועיל התפילה לשנות רצון ה' לגזור עליו טוב אחרי שלא נגזר לו אותה טובה שהוא מאחל ורוצה".

ומתוך הגאון בעל העיקרים זצ"ל תירוץ נפלא שמהווה יסוד גדול בענין התפילה וז"ל: "ולפי זה נאמר שכשנגזר על האדם טוב מה, הנה הוא נגזר עליו במדרגה ידועה מכשרון המעשה, וזה כלל יעודי התורה. וכן כשנגזר עליו רע מה, הנה הוא נגזר בהיותו במדרגה ידועה מהרע, וכשתשתנה המדרגה ההיא תשתנה הגזרה בהכרח לטוב או לרע".

ממשיך בעל העיקרים זצ"ל ומביא על כך משל מאלף: "מלך שגזר על כל הערלים שבמדינה פלונית שיהרגו או שינתן לכל אחד ככר זהב, ועמד אחד מהם ונימול, ממילא תשתנה בלי ספק הגזרה ההיא ותבטל מעליו, כי זה כבר לא נוגע לו, אחרי שעם מעשה המילה שעשה בעצמו איננו יותר בבחינת ערל.

ומזה הצד הוא שתועיל התשובה לרשע, שעל ידי התשובה הוא כאילו נהפך לאיש אחר, שעליו לא נגזרה את אותה הגזירה.

ועל זה הדרך הוא שתועיל התפילה, כי אחרי שבתפילה הוא משתנה ממדרגה ומתעלה למדרגה אחרת. כי כמו שביארנו במקום אחר, על ידי

ל תפילה דיליה

התפילה האדם מתחזק באמונה ומתקרב ומתקשר בו יתברך, ממילא הוא נמצא כעת במדרגה אחרת, במקום שעל האדם במדרגה זו לא נגזר שום רע". למדנו אם כן גם לדרכנו מהו הצורך הגדול שיש בכל תפילה ותפילה שאדם נושא לקב"ה, שעל ידה הוא מתעלה ממעלתו, וגם באופן שאיזו גזירה נוראה עמדה להתרחש עליו, כעת בתפילתו הוא נחשב לאדם אחר, וממילא ניצול הינו מכל מיני גזירות רעות וקשות.

אי אפשר לנצח את היצה"ר כי אם בתפילה בכונה!

נקודה נוספת נוכל ללמוד מדבריו הנוראים של הגאון רבי חיים ויטאל זצ"ל אשר כתב בהקדמה לספרו עץ חיים:

בדורות אלו האויר נתגשם מאוד, ואי אפשר להנצל מהיצר הרע ולטהר את הנפש כי אם על ידי תפילה בכונה!

נורא למתבונן! הגאון רבי חיים ויטאל זצ"ל כותב את הדברים על דורו-לפני כארבע מאות שנה, אשר האוירה ברחובותיה של עיר בודאי לא היתה מלאה פריצות וטומאה כבזמננו, ובכל זאת כתב שאי אפשר להנצל מהיצר הרע כי אם על ידי תפילה בכונה. ואם כן מה נענה ומה נאמר אנן דור שהפרוץ מרובה על העומד, וכמעט לא נמצא פינה שלא תהיה בה טומאה נוראה וגדולה, וקל וחומר בן בנו של קל וחומר שבכדי שאנו נוכל להנצל מהיצר הרע ולטהר את נפשנו, הלוא זקוקים אנו לתפילות בכונה.

ועל כן יש מן הצורך להתפלל מתוך כונה להקב"ה - אם בשלוש תפילות הקבועות ביום או אם בתפילות פרטיות שכל אחד ואחד מסדר לעצמו, ולהרבות בתחנונים שהקב"ה יעזור לנו על מנת שנוכל להינצל מהיצר הרע, ושהנפש הטהורה שבלבנו לא תיטמא ותושפע לרעה מכל מיני טומאות וזוהמות המצויות ברחוב לרוב!

התפילה - מזון לנשמה כמו האוכל לגוף

עוד זוית יש לה לתפילה אשר מוארת מתוך דבריו המופלאים של הגאון רבי יהודה הלוי זצ"ל בספר הכוזרי (מאמר ג' אות ה'), נביא אותם ונוסיף עליהם מעט נופך.

הצורך בתפילה לא

נצטט חלק מלשונו, שכל דבריו הם כקילורין לעינים:

"לא יבטא בתפילתו ע"ד המנהג והטבע - כמו הזרזיר והבבגא (התוכי), אלא עם כל מילה מחשבה וכונה בה. ותהיה העת ההיא לב זמנו ופריו, ויהיו שאר עתותיו כדרכים המגיעים אל העת ההיא, יתאוה קרבתו שבו מתדמה ברוחניים ויתרחק מהבהמיים. ויהיה פרי יומו ולילו השלש עתות ההם של תפילה..."

והסדר הזה מהנפש כסדר המזון מהגוף, מתפלל לנפשו ונזון לגופו, ומתמדת עליו ברכת התפילה עד עת תפילה אחרת, כהתמדת כח סעודת היום עד שיסעוד בלילה, וכל אשר תרחק עת התפילה מהנפש היא הולכת וקודרת במה שפוגע אותה מעסקי העולם, כל שכן אם יביאהו הצורך לחברת נערים ונשים ורעים, וישמע מה שיעכיר זכות נפשו, מדברים כעורים וניגונים שתטה הנפש אליהם ולא יוכל למשול בה. ובעת התפילה מטהר נפשו מכל מה שקדם, ויתקנה לעתיד".

מבואר מדבריו שהתפילה תפקידה כמו המזון, וכמו שהאדם זקוק למזון בכדי להתקיים כך בדיוק הנשמה זקוקה לתפילה - מזונה שלה. ומובן מאליו כי אם אדם לא יתפלל כלל או שלא יתפלל כראוי אזי מזון הנשמה לא יסופק לה והיא הולכת ונחלשת.

"מזונא דיליה - צלותא!"

וכעין דברים הללו כתב הגאון רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל בספרו נפש החיים (שער ב' פרק ט): עיקר המזון לעולמות ולנפש האדם עצמו היא התפילה. וכמו שאמרו בזהר הקדוש (בראשית כ"ד, א) "מזונא דיליה - צלותא!" כלומר - המזון שלו - תפילה!

"צריך דלק, צריך תפילה!"

נביא מעשה הממחיש את הדברים:

הגאון רבי חיים חייקין זצ"ל מתלמידי החפץ חיים זצ"ל פגש פעם באדם הגורר בידיו את אופנועו במעלה הגבעה...

לב תפילה דיליה

תמה בפניו: מדוע גורר הנך את כלי הרכב, הרי האופנוע אמור לשאת אותך, ולא להפך?...

השיב לו הבחור: הדלק אזל ונגמר, אני בדרכי למלאות את המיכל ואז ארכב על האופנוע במהירות!

מכאן למד הגאון רבי חיים חייקין זצ"ל מוסר השכל והיה חוזר תדיר על המשפט: "צריך דלק, צריך תפילה!"

פעמים רבות אנשים ממהרים לעיסוקיהם ומקצרים בתפילת שחרית, דומה להם שבכך יגיעו מהר יותר למחוז חפצם, אבל אין הם יודעים את האמת - אם התפילה אינה כראוי - אין מספיק דלק, וכך הם יתייגעו במשך כל היום כולו!

"מחר מתפללים הרבה ולבך יהיה ניזון!"

וכמו שמסופר (מעשה איש ח"ד עמוד קנב) על מאן דהוא שנכנס בערב יום כיפור למרן החזון איש זצ"ל ונפשו בשאלתו: הנה כבר חמק עבר חודש אלול, ימי ראש השנה, עשרת ימי תשובה, ואני מרגיש "יבש" - עבודת הימים הנוראים לא פעלו עלי מאומה...

אמר לו החזון איש זצ"ל בהאי לישנא: "תפילה מזון הלב הוא, מחר (ביוה"כ) מתפללים הרבה, ולבך יהיה ניזון!"

הרי לנו כיצד גדולי ישראל זצ"ל החשיבו את התפילה כאילו היתה מזון של הנשמה - כפשוטו ממש. ואם ב"מזון" עסקינן הלוא מאוד צריך להיזהר שלא יחסר ממנו אף פעם.

עד היכן יכול אדם להידרדר ללא מזון...

כדאי להביא בזה את מה שסיפר הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל באחת משיחותיו: בזמן מלחמת העולם הראשונה שרר רעב נורא ברחבי אירופה. בעיירות ובכפרים הרבים סבלו המוני אנשים מתת תזונה ומרעב. ילד צעיר, בן לאחת המשפחות בליטא, חלה אנושות מרוב רעב ומצבו הלך והחמיר. באחד הימים באה קבוצת ילדים לבקר את החולה, כאשר נכנסו אל החדר והתקרבו למיטתו, הביט הילד הקטן באביו ושאל אותו:

הצורך בתפילה לג

"מי הם הילדים האלו"?

"אלה הם חבריך לכתה", ענה האב בצער.

ידע האב שמחלתו של הילד השפיעה עליו קשות, ועל כן גם תפקוד מוחו החל להידרדר, עד שלא עלה בידו לזהות את חבריו לכתה. מספר ימים עברו ואל החדר נכנס אחיו של החולה, שוב שאל הילד את אביו:

"אבא, מי זה"?

רכן האב לעבר מיטת בנו החולה ולחש רכות באוזניו: "זהו אחיך, ילדי". חלף עבר אך שבוע אחד והנה כאשר ניצב האב ליד מיטת בנו הביט לעברו הילד ושאל במאמץ רב:

"מי אתה"?

השפיל האב מבטו לעבר ילדו החולה ודמעות חמות זלגו מעיניו כאשר השיב וענה לו: "ילדי שלי, זה אני, אבא שלך"...

רבינו זצ"ל השתתק לרגע בעודו רואה בעיני רוחו את התמונה העגומה, ואז נשא קולו בהתרגשות: "אחת מן התוצאות המרות ביותר של הרעב ומחסור היא שביכולתם לגרום לילד חוסר יכולת לזהות את אביו מולידו!"

"היודעים אתם מה אני לומד מכאן"? - זעק באזני תלמידיו.

"כל יהודי ויהודי הוא בעל נפש, וכמו הגוף כך גם הנפש זקוקה לתזונה. יש להשביע את הנפש שלוש פעמים ביום - בתפילות שחרית, מנחה וערבית. הנפש זקוקה לתפריט יומי של לימוד תורה, בתוספת קיום מצוות. אם אין האדם מספק תזונה זאת לנפשו, היא נחלשת והולכת ועלולה להגיע לנקודה שבה שוב לא יכיר אפילו את אביו... שבשמים"....

זו נקודה נוראה למתבונן בה!

בדברינו התבאר אפוא צורך קיומי שיש בתפילה, כעת נעמיד בפני הקורא צורך נוסף בתפילה.

לד תפילה דייליה

תפילה - השתדלות של ממש

הרבה מאתנו חושבים שעל מנת להשיג דבר מה, המהלך הנכון הוא: מעט תפילה והרבה השתדלות. כי ברור לנו מאלינו שאם לא נעשה שום "השתדלות" - לא נוכל להוציא לפועל את מחשבתנו ומשאלתנו, כי ההשתדלות הלוא מוכרחת.

וכמו שכתב הרמח"ל זצ"ל בספרו מסילת ישרים (פרק כא): "וכבר היה אדם יכול להיות יושב ובטל והגזירה היתה מתקיימת, אם לא שקדם הקנס לכל בני אדם "בזעת אפיך תאכל לחם", אשר על כן חייב אדם להשתדל איזה השתדלות לצורך פרנסתו, שכן גזר המלך העליון והרי זה כמס שפורע כל המין האנושי אשר אין להמלט ממנו, על כן אמרו (ספרי דברים כג): "יכול אפילו יושב בטל? ת"ל "בכל מעשה ידך אשר תעשה", אך לא שההשתדלות הוא המועיל אלא שההשתדלות מוכרח".

נמצא, בטוחים אנו: לאחר הגזירה - "בזעת אפיך תאכל לחם", כל שפע הנשפע לאדם מותנה בפעולת ה"השתדלות", ובלעדיה לא ניתן להשיג מאומה. אמנם מידת ההשתדלות תלויה בדרגתו של האדם באמונה ובטחון, אבל להיפטר בלא כלום אי אפשר.

אמנם יסוד גדול לומדים אנו במשנתו של החזון איש זצ"ל: תפילה היא היא השתדלות, וכוחה ופעולתה ככל שאר השתדלות שעושים, ולא עוד אלא שפועלת יותר מההשתדלות שעושים אנו בפעולותינו!

ראשית כל עלינו נביא את נקודת מבטו של החזון איש זצ"ל כיצד הוא מתייחס בקרירות להשתדלות, וכלשונו הזהב שכתב (קובץ אגרות ח"ב מכתב קלב): "בכל פגע הריני מורגל להחזיק את האמונה, כי לא נעשה דבר בעולם במקרה רק על פי השגחתו יתברך, והריני מתאמץ בתפילה להעביר את הגזירה, ולפיכך הריני מתייחס בקרירות להשתדלות, כי על פי הרוב אין ההשתדלות ברורה".

המתפלל פועל יותר מהמשתדל!

לעומת זאת במקום אחר הוא כותב עוד וז"ל: "כמו בקנין הכסף והרכוש, אין ההשתדלות רק פירעון חוב, וחלילה לחשוב כוחי ועוצם ידי וכו'. כן

הצורך בתפילה לה

השתדלות להצלת נפש רק מצוה, אבל צריך לזכור שאין בכוחנו לעשות מאומה, רק במעשינו אנחנו מעוררים שערי רחמים, ומעשה ידינו יכוננו את המבוקש. ומי שמתפלל ומרבה בתחנונים על ההצלה, הוא פועל יותר מהמשתדל!

וכדאי לשנן את מה שכותב החזון איש זצ"ל בספרו (אר"ח השמטות ס"ו קנ"ו): תפילה היא מעשה ידי אדם! כשאדם מתפלל ונעשה איזה דבר על ידי תפילתו, זהו נחשבת כפעולה שלו. ואם מתפלל על קירוב אחרים תפילתו נשמעת, ומתיחס הקב"ה על הקירוב ההוא כמעשה האדם, כיון שנעשה על ידי תפילה, ולא גרע מהשתדלות בידיים ממש.

תפילה נחשבת "בידי אדם"!

על פי יסוד זה נוכל להבין דבר תמוה. הגמרא במסכת ברכות (דף י.) מספרת: "הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דרבי מאיר, והוו קא מצערו ליה טובא, הוה קא בעי רבי מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו. א"ל ברוריא דביתהו: מאי דעתך משום דכתיב "יתמו חטאים", מי כתיב "חוטאים"? "חטאים" כתיב! אלא בעי רחמים עלייהו דלהדרי בתשובה. בעי רחמי עלויהו והדרי בתשובה".

מבואר מדברי הגמרא שרבי מאיר נשא תפילה שאותם הבריונים יחזרו בתשובה, ואכן תפילתו עשתה פירות והם חזרו בתשובה.

המהרש"א זצ"ל הקשה במקום, איך שייך להתפלל על חבירו שיחזור בתשובה, והרי אמרו חז"ל במסכת ברכות (דף לג:) "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים".

ותירץ החזו"א זצ"ל (אמונה ובטחון): כיון שההתעוררות לתשובה באה על ידי תפילתו של רבי מאיר, אין זה נקרא "בידי שמים" אלא "בידי אדם". וזהו אותו יסוד שהבאנו לעיל בשמו של החזו"א זצ"ל.

מבואר מזה שהתפילה של אדם פועלת לא פחות אלא יותר מכל שאר ההשתדלות שהוא עושה! תפילה היא השתדלות ממשית!

לו תפילה דיליה

מי הציל את הטובע?...

ראיתי בספר עם לבבי אשיחה (מאמר י"ז) שהביא בענין זה המחשה נפלאה: אדם רואה שחבירו טובע בים והוא קופץ אל תוך הגלים בכדי להצילו, ואילו על שפת הים עומד אדם נוסף שאינו יודע לשחות ולכן אינו קופץ לים, אך מרוב דאגתו החל להתפלל בשברון לב ובבכיות נוראות, שהקופץ יצליח להגיע אל הטובע בעוד מועד, ויצילנו משערי מות. בסופו של דבר הקופץ אחז בטובע ובכוחות עילאיים הצילו והביאו אל חוף מבטחים.

הנה במקרה כזה אנו ודאי נגיד לעצמנו, אותו אדם שקפץ אל תוך הים הוא הוא האדם שהציל את חייו של הטובע, ולא זה שעמד מבחוץ ובסך הכל התפלל...

אמנם לפי דברי החזון איש זצ"ל שהזכרנו לעיל שהמתפלל פועל יותר מהמשתדל, והתפילה נחשבת להשתדלות של ממש, אם כן עלינו להאמין כי לולי התפילות של המתפלל יתכן מאוד שהקופץ אשר השתדל מאוד להציל את הטובע לא היה מצליח להגיע אליו כלל, ואולי לא היה בכוחו לשחות איתו עד שפת הים, אלא רק בזכות התפילות גלגלה ההשגחה העליונה שהקופץ יצליח במשימתו!

אם כן נוכחנו אפוא בצורך חיוני נוסף שיש בתפילות, כי התפילה אין לך השתדלות גדולה ממנה!

כח התפילה - בדרך הטבע!

ויש להביא סימוכים ליסוד זה מדברי חז"ל.

הגמרא מספרת במסכת קידושין (דף כט:): "מזיק" אחד היה מצוי בבית מדרשו של אביי, וכל מי שהגיע ללמוד בבית המדרש היה ניזוק ממנו, לעתים אף הזיק גם כאשר שהו שם שני אנשים ביום למרות שבדרך כלל אין דרך המזיקים להזיק לשנים ובודאי שלא באמצעו של יום.

יום אחד נודע לאביי שרב אחא בר יעקב עומד להגיע לבית מדרשו. ציוה אביי לתלמידיו, שאף אחד לא יזמין את רב אחא בר יעקב לביתו,

הצורך בתפילה לז

ומתוך כך מוכרח יהיה ללון בבית המדרש ושמא מתוך חסידותו המופלגת יארע לו נס וכך יתפטרו מהמזיק הטורדן.

כך אכן אירע: בלית ברירה עלה רב אחא בר יעקב לבית מדרשו של אביו והמזיק ניסה להזיק לו, ונדמה היה לו כמו נחש בעל שבעה ראשים. רב אחא בר יעקב התפלל על המזיק שימות, ובכל פעם שהתפלל וכרע נפל ראש אחד של המזיק, עד שהרגו לגמרי. למחר אמר להם רבי אחא בר יעקב: אלמלא שקרה לי נס הייתם מסכנים אותי.

והקשה המהרש"א זצ"ל על אתר: כיצד עשה זאת אביו - להכריח אדם לשהות במקום סכנה על צד הספק שיקרה לו נס, ועוד שאף אם ינצל בנס הלוא ינכו לו מזכויותיו.

ותירץ המהרש"א זצ"ל יסוד נפלא בהלכות תפילה - הפלא ופלא! וכה הם דבריו: צדקותו וחסידותו של רב אחא בר יעקב היתה כה גדולה שאביו בטוח היה שבכח תפילתו לא יהיה ניזוק ואף יהרוג את המזיק, וכאשר יעשה זאת באמצעות תפילתו אין זה קרוי נס, עכת"ד.

ומבואר בזה שההישגים הבאים לאדם מכח תפילתו אינם בגדר נס, אלא הם על פי "דרך הטבע", ואינם גורמים לניכוי הזכויות כלל!

ועכשיו שבאנו לכלל זאת שהתפילה פועלת על פי דרך הטבע, הסיק הגאון רבי מרדכי וינברג זצ"ל בספר שיחות מרדכי: מסתבר מאוד לומר שהתפילה נחשבת גם היא כאחת מגדרי ה"השתדלות", ואדם הנושא תפילה לפני קונו על כל נושא שלא יהיה - יוצא בזה ידי חובת ההשתדלות...

הצד השונה שב"דורון - תפילה - ומלחמה"

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל הביא ראיה נוספת לבסס יסוד זה. כתוב בתורה (בראשית לב, ט): "ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה". ומובא שם ברש"י זצ"ל כי יעקב אבינו ע"ה התקין עצמו לשלושה דברים - לדורון, תפילה ומלחמה.

ובפשטות נראה ששלושת הדברים חד המה - וכשם שמלחמה ודורון

לח תפילה דייליה

מועילים בדרך הטבע להשיג מטרותם, כך פועלת גם התפילה בדרכה להשיג את המבוקש. ולכן יעקב אבינו ע"ה אשר הכין את עצמו ללחום עם עשו ולרצותו באמצעות דורון כחלק מההשתדלות, מאותה הסיבה ממש נשא תפילה לאביו שבשמים.

למדנו אפוא: התפילה מצד עצמה היא בריאה אשר בטבעה להשיג חפצו של אדם, וכשם שמחובת ההשתדלות - אסור לו לאדם לפעול נגד דרכי הטבע ולהכניס עצמו בסכנות ולבטוח על עזרת הבורא - כגון לשתות סם המוות או להילחם עם חיות רעות, וזאת מפני שהקב"ה קבע בעולמו חוקי טבע, ואלו לא ישתנו שלא בדרך נס, כך גם אי אפשר להשיג מטרותו ומבוקשו בדרך הטבע ללא תפילה. אבל אם יתפלל - יתמלאו צרכיו בדרך הטבע ואף זכויותיו לא יתמעטו בשל כך!

ללא תפילות חסר ב"השתדלות"!

ניתן לומר עוד: לא זו בלבד שהתפילה נחשבת להשתדלות מעשית ממש, אלא מי שאיננו מתפלל על דבר הנצרך לו נחשב זה מצדו כחוסר השתדלות! והלוא כבר כתב הרמח"ל זצ"ל על מי שאיננו משתדל: "הרי זה כמס שפורע כל המין האנושי אשר אין להמלט ממנו"!

וכבר אירע מעשה (עיין מעשה איש ח"ז עמוד קג) באדם שהשתדל מאוד בענין מסוים ולא עלה בידו להשיג מבוקשו, בא אותו אדם לשאול את החזון איש זצ"ל האם להפסיק להשתדל בזה. שאלו החזו"א זצ"ל: האם התפללת כראוי על הענין? והוסיף להטעים באוזניו: "כל זמן שלא התפללת על כך מעומק הלב אל ה', יש כאן חיסרון בהשתדלות, כי הקב"ה הטביע בטבע הבריאה שעל ידי תפילה יכולים להשיג רבות"!

שום דבר לא מצליח בלי תפילה!

נציג את הדברים מנקודת מבט נוספת ובכך יבין האדם עד כמה צריכים להתפלל על כל דבר ודבר, כי ללא תפילה שום דבר לא הולך! המשגיח הגאון רבי שלמה וולבה זצ"ל נהג לספר מעשה שהיה: הבעל שם טוב זצ"ל שלח את אחד מחסידיו להונגריה לעשות יין עבורו. לאחר

הצורך בתפילה לט

שהייה של חודשים רבים, של בציר ותהליך ייצור היין, חזר החסיד עם עגלה הנושאת חבית ענקית של יין כשר למהדרין על פי הוראותיו המפורטות של הבעל שם טוב זצ"ל.

אותו חסיד חנה על יד ביתו של הבעל שם טוב זצ"ל, בטרם שהספיק לפרוק את העגלה קפץ עליה גוי, הוריד את המכסה מהחבית, הכניס את ידו אל תוכה ולגם מן היין הטעים ובזה אסר את כל היין, וכך ירדו לטמיון ברגע קט כל המאמצים והעמל הרב שנמשך חודשים רבים...

שבור ורצוף נכנס החסיד אל הבעל שם טוב זצ"ל וסיפר לו את אשר ארע.

"התפללת אל ה' שתצליח בייצור היין?" שאל הבעל שם טוב זצ"ל. "למען האמת, לא התפללתי באופן מיוחד על כך", ענה לו אותו חסיד.

"דע לך! שום דבר לא מצליח בלי תפילה!" סיים הבעל שם טוב זצ"ל את דבריו.

ידיעה חשובה זו צריכים אנו להחדיר אל תוך לבנו - לדעת ולהכיר כי שום דבר לא מצליח בלי תפילה!

יוסף הצדיק התפלל על כל דבר ודבר

על דרך זה ניתן להבין את מה שנאמר אצל יוסף הצדיק (בראשית לט, ג): "וירא אדוניו כי ה' איתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו", ופרש"י זצ"ל: "שם שמים שגור בפיו". כלומר - קודם כל דבר ודבר שעמד לעשות הוא התפלל להקב"ה שיצליח דרכו.

זו הוראה לכולנו - להרגיל עצמנו להתפלל על כל דבר ודבר!

קיום העולם על ידי התפילות

בשורות הבאות נוכיח שלא זו בלבד שהתפילות נצרכות לקיומו והצלחתו של האדם, אלא הם אף משמשות כמנוע לקיום העולם כולו!

מ. תפילה דיליה

ידוע המעשה שמובא בחז"ל (ע' אוצר המדרשים) על עשרה הרוגי מלכות. הרומאים גזרו להרוג את עשרה חכמים אלו, וחז"ל מגלים לנו שעשרה צדיקים אלו שהקב"ה מצא באותו דור, היו כנגד עשרת השבטים שעסקו במכירת יוסף הצדיק.

שני החכמים הראשונים שבאו להורגם היו רבי ישמעאל כהן גדול ורבן שמעון בן גמליאל. ומסופר שם כי יופיו של רבי ישמעאל כהן גדול היה בל יתואר, וכפי שאמרו חז"ל שהיה דומה לגבריאל המלאך, ובודאי היופי החיצוני שלו קרן מיופיו הרוחני. בת הקיסר ראתה אותו ובקשה מאביה שיצווה להפשיט מעליו את עור פניו.

ומספרים חז"ל: הקיסר ציוה להפשיט את עור פניו, וכיון שהגיע למקום התפילין צעק צעקה גדולה ומרה ונזדעזעו שמים וארץ, צעק פעם שניה ונזדעזע כסא הכבוד. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: צדיק כזה שהראית לו כל גנזי העולם עליונים ורזי תחתונים, יהרג במיתה משונה מזה הרשע?! זו תורה וזו שכרה?! יצאה בת קול ואמרה: "אם אשמע קול אחר אהפוך את כל העולם לתוהו ובהו!" וכששמע רבי ישמעאל כהן גדול כך - שתק.

ויש לתמוה בזה תמיהה גדולה הרי לכאורה טענת המלאכים היא טענה מוצדקת, וכי זו תורה וזו שכרה?! ומה אפוא פשר התשובה: "אם אשמע קול אחר, אהפוך את כל העולם לתוהו ובהו"?

בביאור הענין, ראיתי שבספר תפארת שמשון (פ' בראשית עמ' פא) הביא בשם רבותיו כך: באותה תקופה העולם היה נתון במצב מסוכן. מצד אחד - בית המקדש נחרב - המקום המיוחד לעבודת ה', בו עלו קרבנות לריח ניחוח - אבד לעם ישראל. אותה כמיהה להשי"ת וההערכה כלפי חסדיו יתברך שוב לא היו קיימים. מה שהיה יכול לקיים את העולם באותה שעה היו רק תפילות וזעקות להשי"ת.

דא עקא, דווקא מציאותם של אותם עשרה צדיקים בעם ישראל גרמה לכך שהעולם היה שרוי בשלווה. נתאר לעצמנו אם היו בדורינו עשרה גדולי עולם כמו החפץ חיים זצ"ל, אין ספק כי העולם היה שליו ורגוע, והיתה

סכנה שהעולם ייחרב בגלל השלווה הזו. ובכדי לשמור על קיום העולם גזר הקב"ה על עם ישראל אסון נורא, עד שהצעקות של יהודי אותו הדור הרקיעו שחקים. ולא זו בלבד, אלא עד עצם היום הזה - בכל ט' באב, כל יהודי המגיע לפיוט ולקינה של עשרה הרוגי מלכות, הוא בוכה ואומר: "הושיעה השם" - דבר זה הוא המבטיח את קיום העולם עד סוף כל הדורות.

ברגע נורא זה, כאשר המלאכים שאלו את הקב"ה - זו תורה וזו שכרה?! ענה להם הקב"ה: "בעצם אתם צודקים, אם אשמע עוד צעקה אחת אאלץ לבטל את הגזירה והאסון לא יתרחש, אך העולם ייפך לתוהו ובהו. לא יהיה מה שיחזיק את העולם, כי כל אותן תפילות שנישאות להקב"ה מכח אותו אירוע הן אלו המבטיחות את קיום העולם עד סוף כל הדורות".

נורא למתבונן! הקב"ה כביכול הביא גזירה נוראה כזו על מנת שכלל ישראל ירבו בתפילות, כי רק על ידי זה יהיה להם קיום נצחי.

למדנו אם כן על הצורך הגדול והחיוני בכל תפילה ותפילה שאדם נושא לפני ריבון כל עולמים.

כיצד התייחס הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל לתפילה אחת?

נסיים עם מעשה שאירע עם ראש ישיבת מיר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל המאלפנו בינה על הצורך בתפילה.

בתקופת חוליו של חתנו הגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל, נהג הציבור להעתיר בעד רפואתו באמירת תהלים לאחר שיחותיו של הגר"ח זצ"ל.

הגיעו ימי בין הזמנים, וכדרכו מסר רבי חיים זצ"ל שיחות אף בימים אלו. באחת מן הפעמים, ניגש אליו מישהו והעלה סברא: הקביעות באמירת התהלים גורמת למצב של "מלומדה" וחסרה ההתעוררות הנדרשת, ומכיון שבבין הזמנים רוב הציבור ממילא אינו משתתף בתפילה, יעשו אם כן הפסקה בתפילות, ולתחילת הזמן יגיעו כולם עם רעננות וחיות מחודשת בבקשת הרחמים.

ענהו הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל: מצינו אצל משה רבינו ע"ה שהתפלל תפילות כמנין "ואתחנן" עד שהקב"ה אמר לו (דברים ג, כו): "אל

מב תפילה דיליה

תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", הרי שעוד תפילה אחת מצדו היתה בוקעת רקיעים ומתקבלת.

המשיך רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ואמר: העולם הזה הוא כסופרמרקט גדול, בסופרמרקט הכל עומד למכירה, הנך יכול לדרוש כל מה שתחפוץ - מהחפץ הקטן ביותר עד הגדול שבגדולים, אך בזאת תלויה ועומדת קנייתך - מהו גובה התשלום אותו הנך מוכן לתת.

אף כאן בעולמנו כן הדבר הזה. ביכולתך להשיג הכל, וזאת - כפי שיעור המחיר שתתן, והמחיר הוא התפילות שתשקיע, ככל שתבקש ותתפלל יותר, כך גם תוכל להשיג יותר. והרי אפילו גזירה כזו - שלא יכנס משה רבינו ע"ה לארץ, יכולה היתה להתבטל מכח עוד תפילה אחת שהיתה מבקיעה שחקים. ואם כך, סיים הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, כיצד אוכל לוותר ולו על תפילה אחת, בעוד שמי יודע אם לא היא תהא זו אשר תכריע ותפתח שערי רחמים עבור חתני!?

לסיכום: עמדנו על כמה סיבות שבשלן ראוי לאדם להתפלל תמיד ולהתחזק בתפילה - על ידי תפילה משנה הוא את מצבו שמתעלה ממדרגתו וממילא ניצל הוא מכל מיני גזירות קשות ורעות, ובאמצעותה הרי הוא ניצול מהיצר הרע ומהטומאה המצויה ברחוב כמו שכתב הגאון רבי חיים ויטאל זצ"ל, והתפילה מהווה לנפש כמזון לגוף, והיא בגדר השתדלות בידיים, ואין לך השתדלות יאה ונאה ומועילה כהתפילה, ומבלעדיה אי אפשר להצליח בשום דבר!

יהי רצון שנוכל להבין ולהפנים זאת היטב, ויעלה בידינו להתחזק ולנצל את הזמן העומד לרשותנו על מנת להתפלל תפילה ראויה עם כוונה, שזו התפילה הרצויה ואשר בכוחה לבקוע רקיעים!

